

't Hart schrijft; maar blijft-ie?

Ad But, in: *Winschoter Courant*, 19 februari 1983.

Maarten 't Hart als detectiveschrijver. Als zovelen voor hem, heeft deze auteur van *Het vrome volk*, *Een vlucht regenwulpen* en andere manifesten tegen de kille doodsdrift van gereformeerde opvoeders uit de eerste helft van deze eeuw, de vorm van het detectiveverhaal gekozen voor een publicatie van de meest uiteenlopende ideeën. 't Hart heeft geen moeite met het componeren van een aanvaardbaar verhaal. Evenmin ontspoot hij opvallend in een consistente bewijsvoering. Allemaal prima dus.

En toch is *De kroongetuige* een boek met een luchtje. Het is het luchtje van een verkeerd verpakt artikel. De vorm is die van een detective, de inhoud deels niet. 't Hart heeft in het - overigens beslist niet opzienbarende - verhaal een aantal bijlijnen geweven, waardoor een oneigenlijke inhoud in de gebruikte verpakking is terecht gekomen. Nu zou dat nog niet zo'n bezwaar zijn als die zijsprongen niet essentieel waren. Maar de ideeën van 't Hart, die de essentie van zijn schrijverschap inhouden, bevinden zich juist in die oneigenlijke stukken: als krenten in de mayonaise. En aangezien daarin geen krenten horen, blijft bij uitzeven een wat glibberige substantie over: eenheid zonder vorm, zich schikkend naar waar het invalt. Zo zit *De kroongetuige* in elkaar: een skelet van denkbeelden omvleesd met een stroperig verhaal. En toch smakelijk. (....)

Wie nu precies wat gedaan heeft houdt 't Hart tot de laatste bladzijden verborgen. Ook de titel blijft lang onverklaard en is op het laatst nog meerduidelig. Een uitstekende compositie. Nu de krenten: 't Hart doet meer dan alleen over zijn personen praten, hij laat ze ook bizarre dingen doen. Leonie spant wel de kroon met haar reacties op de vrouwenpraatgroep waarvan Jenny ook nogal eens deel uitmaakte. 't Hart maakt haar kinderloos en laat haar intens droevig fulmineren tegen vrouwen die strijden voor vrije abortus en die praten over postnatale depressies.

Verder neemt hij stelling tegen de dierproeven in het laboratorium, waar een medewerker geen trek meer heeft in het laten hongeren van ratten die met drugs tot kannibalisme moeten worden opgewekt. Hij schijnt zich te ergeren aan muziek van Schumann, aan stropdassen (naar Jillenius' zeggen opgevoerd door de Noormannen, om wie de regels overtrad onmiddellijk te kunnen opknopen), aan vrouwen die met zichzelf bezig zijn - in tegenstelling tot de Turkse vrouwen in het vrouwenhuis die met de afwas bezig zijn - aan geldverspilling in het wetenschappelijk werk en aan nog zoveel zaken waarvoor een gewoon mens zich nauwelijks de tijd gunt zich er aan te ergeren.

Daarbij komt dat het hele thema, trouw in lief en leed, nogal abstract wordt behandeld. De relatie tussen Leonie en Thomas blijft een merkwaardige: de auteur overtuigt nergens in het waarom van de wederzijdse trouw. Alle argumenten om deze relatie te beëindigen worden aangevoerd en toch... Nou ja, ook 't Hart is niets menselijks vreemd. Voeg daarbij de vaak wrakke dialogen, de wat vreemd aandoende behoefte van de schrijver om via zijn personages de erudiete figuur uit te hangen en de soms dilettaantistische taalvormen (betrekkelijke bijzinnen die met 'welke' beginnen, de puntjes achter een niet afgeronde dialoog, de te pas en te onpas gebruikte stoplappen als 'Nu, ja, wacht' en dergelijke, en de soms theoretiserende en abstracte innerlijke monologen) en het zal duidelijk zijn dat 't Harts roman een rommelig geheel te zien geeft. Rommel met daartussen wat fraaiigheid, een bekend verschijnsel bij deze auteur.

In een recensie van zijn verhalenbundel *De zaterdagvliegers* constateerde ik al dat 't Hart te veel heeft geschreven om nog met een krachtig boek te kunnen komen. Het blijkt nu een juiste constatering geweest te zijn. 'Wie schrijft die blijft' is een bekende zegswijze; bij 't Hart zou het wel eens zo kunnen zijn, dat hij met zijn doorschrijven zichzelf wegschrijft. En dat is jammer, hij kan - als hij zichzelf de nodige beperkingen weet op te leggen - nog jarenlang mee als een redelijk interessante auteur.